

foto Landschap Noord-Holland

Jongerenwaardering voor natuur vraagt lange adem

Om ervoor te zorgen dat het natuur- en landschapsbeleid afgestemd blijft op de wensen en behoefte van zoveel mogelijke Nederlanders, is het belangrijk om inzicht te hebben in de verschillende natuurbeelden die mensen hebben. Dus moeten we niet alleen weten hoe volwassen mensen denken, maar ook de beelden van jongeren. Eerder onderzoek van Alterra heeft laten namelijk zien dat jongeren minder in natuur en landschap geïnteresseerd zijn dan we eigenlijk zouden willen. Onlangs onderzocht Alterra de effecten van het Noord-Hollandse jongeren natuurproject 'Connect Your Nature'. Hieruit bleek dat voor langetermijneffecten op beleving, houding en gedrag meer nodig is dan een eenmalig leuk project.

— ARJEN BUIJS EN NICKIE VAN DER WULP (BEIDEN ALTERRA) EN LIDY ZEINSTRAS (LANDSCHAP NOORD-HOLLAND)

Landschap Noord-Holland maakt zich sterk om mensen te motiveren zich in te zetten voor natuur dicht bij huis. Dit doet de club door vrijwilligers te ondersteunen in hun activiteiten voor natuur- en landschapsbeheer. Om de doelgroep jongeren actief te betrekken, is Landschap Noord-Holland vorig jaar begonnen met het project 'Connect Your Nature'. In dit project wordt op verschillende manieren 'natuur en landschap' aangeboden aan middelbare scholieren: als excursie, door landschapsbeherende werkzaamheden, het uiten van beleving met ondersteuning van kunstenaars, het inrichten van een tentoonstelling, het voeren van een debat over landschap en invloed van het project op het handelen van jongeren. De reden om natuur en landschap vanuit verschillende invalshoeken te benaderen is de gedachte dat

jongeren niet allemaal op een identieke wijze een landschapsbeleving zullen hebben. Door een breed palet te creëren van mogelijkheden, zal een ieder zijn of haar eigen beleving kunnen halen.

Effecten meten

Om te toetsen wat het effect is van Connect Your Nature, heeft Alterra onderzoek gedaan naar het effect van dit project op houding, gedrag en beleving. Daarvoor zijn op de deelnemende scholen de jongeren ingedeeld in twee groepen: een groep die wel meedeed met het project en een groep die niet meedeed (de controlegroep). Om de duurzaamheid van de effecten te meten, zijn op drie verschillende momenten korte enquêtes afgenomen bij de jongeren: voorafgaand aan het project, vlak na en een

half jaar na afloop van het project. Dit hebben we gedaan omdat uit de marketing bekend is dat verbeteren van het imago van producten (zoals 'natuur en landschap') op de korte termijn niet zo moeilijk is. Maar de bedoeling van Connect Your Nature is natuurlijk dat ook op de langere termijn jongeren zich meer betrokken voelen bij de natuur. Drie meetmomenten heeft echter ook een nadeel. De deelnemende jongeren bleken in de tweede en de derde enquêteperiode steeds minder gemotiveerd om deel te nemen. We zien in de resultaten duidelijk dat alle antwoorden minder positief worden op het tweede en derde meetmoment. Door de controlegroep kunnen we hiervoor in de analyses compenseren. In totaal hebben zeventig jongeren uit derde en vierde klassen van VWO en VMBO deelgenomen aan het onderzoek. Op alle scholen deed de helft van de klassen mee met het project en de andere helft vormde de controlegroep.

Betrokkenheid van jongeren bestaat uit een aantal elementen: beleving en waardering, houding en gedrag. Allereerst gaat het om de waardering van jongeren voor natuur en landschap in het algemeen. Vinden ze de Nederlandse natuur aantrekkelijk en welke natuur vinden ze het aantrekkelijkst? Ten tweede is van belang hoe zij tegen natuur en landschapsbescherming aan kijken. Vinden zij dit belangrijk, of doet het hen eigenlijk weinig? Tenslotte is hun feitelijke gedrag van belang. Komen ze eigenlijk wel eens in contact met natuur? En zo ja, waar dan? En willen ze zelf een bijdrage leveren aan natuurbehoud, door bijvoorbeeld lid te worden van natuurbeschermingsorganisaties of door zelf vrijwilligerswerk te doen?

Effect op beleving, houding en gedrag

Allereerst de waardering voor het Nederlandse landschap. Jongere vinden natuurgebieden over het algemeen aantrekkelijker dan agrarisch cultuurlandschap. Van de tien foto's die we ze hebben laten beoordelen, vinden ze bos en strand het meest aantrekkelijk. Open weidegebied wordt absoluut niet gewaardeerd en scoort gemiddeld slechts een 4,7 op een schaal van 1-10. Connect Your Nature blijkt de waardering voor natuurlandschappen over het algemeen te vergroten. De waardering voor agrarische landschappen blijft echter onverminderd laag. Het effect ebte echter weg van verloop van tijd. Tijdens het 3e meetmoment is er geen effect meer te zien van het natuurbezoek van de jongeren een half jaar daarvoor (zie figuur)

Je school kan de boom in

Lekker naar buiten en genieten van ons cultuurhistorische landschap

We weten allemaal dat de natuur een positief effect heeft op gezondheid en welzijn, en dat geldt natuurlijk ook voor kinderen. Op dit moment is er volop onderzoek, ook in Nederland, om het positieve effect van de natuur hard te maken, zodat er in het overheidsbeleid meer rekening mee wordt gehouden. Maar Roel Brocx van het project 'Je school kan de boom in' heeft al dat onderzoek niet nodig. Eén blik op de kinderen voor en na het project zegt wat hem betreft genoeg.

Brocx is coördinator van de landschapsbeheergroep van Stichting Leefklimaat Zevenaar en ook betrokken bij het IVN De Oude IJsselstreek, werkgroep De Liemers. Voor hem is het bewijs van de heilsame werking van de natuur geleverd door de foto's die hij maakt van leerlingen tijdens het project 'Je school kan de boom in'. Hij fotografeert elke klas als ze aankomen op de locatie waar ze aan de slag gaan met het knotten van wilgen. In samenwerking met het NME-centrum in Zevenaar heeft hij met zijn groep vrijwilligers verschillende scholen begeleid. Bij de afsluiting van de werkzaamheden vraagt hij ze opnieuw om te poseren voor een groepsfoto. "Het verschil is adembenevend, je ziet ze veranderen", vertelt Brocx terwijl hij de ladders op de aanhanger van Landschapsbeheer Gelderland laadt. "Het is zo heerlijk om de kinderen bezig te zien. Het enthousiasme, een kind dat in zijn eentje een tijdje op de dijk staat en zichtbaar geniet van het weidse uitzicht, kinderen die met water spelen of bezig zijn in een slootje het ijs te testen, een jongen die altijd achteraan loopt, maar nu eens een keer kan laten zien wat hij wel kan. Je hoeft niet verder na te denken, je weet waarvoor je het doet. Samen met mijn collega-vrijwilligers genieten we hier van. Ik zou dan ook anderen willen oproepen om te kijken of je met een groep van landschapsbeheerders in je eigen omgeving een dergelijk project van de grond kunt krijgen." Mensen kunnen bij Landschapsbeheer Gelderland terecht voor ondersteuning en speciaal voor kinderen aangeschaft gereedschap, ladders, handschoenen en dergelijke. Ook is er een handboekje met allerlei informatie en tips

over geschikt gereedschap, over beheer, over hoe je een dergelijke dag kunt organiseren en waar je op moet letten.

Het project 'Je school kan de boom in', is op initiatief van Landschapsbeheer Gelderland en dankzij steun van de provincie verder ontwikkeld tot een project waarbij leerlingen van groep 7 en 8 van de basisschool in contact komen met hun eigen cultuurhistorische landschap in de meest ruime zin van het woord. In Steenderen en Ugchelen heeft dat geleid tot een indrukwekkende samenwerking van verschillende partijen. In Steenderen speelt naast Het Steenders Landschap en de Steenuilenwerkgroep ook de Historische vereniging Steenderen een belangrijke rol om alle drie scholen uit Steenderen te laten genieten van hun eigen buitengebied. Het is een mooi programma geworden waarin de IJssel, de uitenwaarden en het ontstaan van het stadje Bronckhorst in de meander van de IJssel de hoofdrol spelen. Als je het stadje Bronckhorst nadert dan zie je van een afstand al de prachtige oude knotwilgen die de kinderen geknot hebben. In Ugchelen werken het Waterschap Veluwe, de gemeente Apeldoorn, afdeling groenbeheer en het team cultuurhistorie samen met de vrienden van de Hamermolen, de Dorpsraad Ugchelen het Natuurhuis, Bureau Uit de Tijd en Landschapsbeheer Gelderland. Ook in Voorst, Maurik, Beusichem, Eibergen, Wehl zijn vrijwilligers bezig om dergelijke programma's te ontwikkelen. Landschapsbeheer Gelderland fungeert als aanjager en trekt zich terug zodra op lokaal niveau afspraken zijn gemaakt en de taken zijn verdeeld.

Vandaar de oproep aan alle beheerders van Nederland: heeft u iets met de historie, de ecologie van het buitengebied? Zet u dan in om meer kinderen naar buiten te krijgen en in contact te brengen met hun eigen cultuurhistorische landschap!

Liny Saris is themacoördinator Jeugd en Landschap van Landschapsbeheer Gelderland, l.saris@landschapsbeheergelderland.nl

foto's Roel Brocx

Ten tweede het belang van natuurbescherming. Zoals ook al uit eerder onderzoek bleek, vinden jongeren de bescherming van natuur en landschap minder belangrijk dan volwassenen. Terwijl 84% van de volwassenen Nederlanders het beschermen van het agrarisch cultuurlandschap belangrijk vindt, vindt slechts 54% van de jongeren dit belangrijk. Het beschermen van natuurgebieden kan op meer steun van jongeren rekenen, maar ook dit vinden zij aanzienlijk minder belangrijk dan volwassenen. Hier ligt dus duidelijk een uitdaging voor het beleid om jongeren te overtuigen van dit belang.

Connect Your Nature heeft een bijdrage geleverd aan het vergroten van het draagvlak bij jongeren (zie figuur). Na het bezoek aan het

veld is de steun onder jongeren toegenomen. Ze vinden het beschermen van zowel het agrarisch cultuurlandschap als natuurgebieden belangrijker dan voor de start van het project. Onder de controlegroep nam de steun echter af. Echter, een halfjaar ná het project is ook de steun onder de deelnemers afgenomen. Op de korter termijn heeft het project dus effect, maar dit effect lijkt niet vastgehouden te worden.

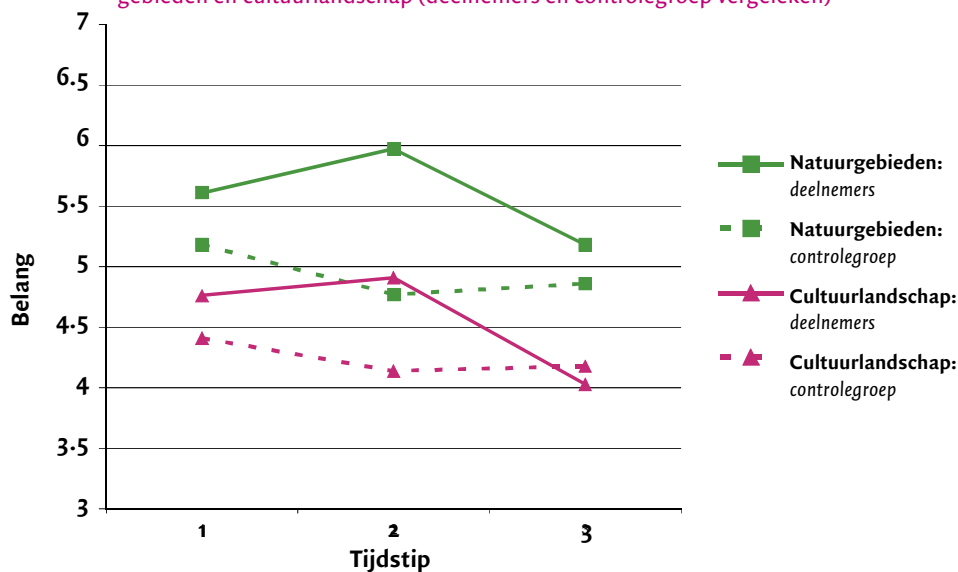
Ten derde het gedrag van de jongeren. Dit hebben we gemeten aan de hand van verschillende onderwerpen: 1) recreatiegedrag in de natuur, 2) de bereidheid om een kleine financiële bijdrage te leveren aan de natuur, door bijvoorbeeld lid te worden van een natuurbeschermingsorganisatie en 3) de bereidheid om

deel te nemen aan vrijwillig landschapsbeheer. Connect Your Nature lijkt niet echt een bijdrage te leveren aan het gedrag van de jongeren. Op zich is dat niet zo verwonderlijk, want bekend is dat het veranderen van het gedrag van mensen heel moeilijk is, en zelden met één enkele ingreep bereikt kan worden. Het recreatiegedrag en de bereidheid een financiële bijdrage te leveren blijkt niet beïnvloed door deelname. Sterker, de deelnemers zijn zelfs negatiever gaan denken over het doen van vrijwillig landschapsbeheer. Terwijl de deelnemers vooraf iets positiever waren over werken aan het onderhoud van het landschap, zijn ze na deelname flink negatiever dan hun medeleerlingen die niet deelgenomen hebben.

Stapstenen

We kunnen dus concluderen dat het bezoek aan de natuur en het verbeelden van hun beleving in de natuur samen met kunstenaars gedeeltelijk de gewenste effecten heeft bereikt. Vooral op de korte termijn zijn de deelnemende jongeren zich meer betrokken gaan voelen en zijn ze positiever over natuur en landschap gaan denken. Op de langere termijn lijken deze effecten echter weer weg te zakken. Het lijkt erop alsof Connect Your Nature te kort heeft geduurd om ook op de lange termijn effect te hebben. Dit is in overeenstemming met wat we weten vanuit natuur- en milieueducatie en marketing: het veranderen van houding of gedrag gaat moeizaam en meerdere technieken moeten over langere tijd worden ingezet. Tenslotte zijn de meeste natuurprojecten gericht op het ‘brengen van de jeugd naar de natuur’. Echter, als Mohammed niet naar de berg komt, moet de berg misschien naar Mohammed komen: de toegenomen aandacht voor beleefbare natuur in of rondom de stad zal waarschijnlijk ook een grote bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van de betrokkenheid. Cruciaal hierbij is dat deze natuur aansluit bij de wensen van jongeren en andere burgers. Het zou zinvol zijn om te kijken of de stapsteentheorie uit de ecologie ook opgaat bij de beleving van natuur: misschien is het mogelijk om via laagdrempelige stedelijke natuur via leuke en goed bereikbare stadsrandnatuur jongeren te verleiden naar bijzondere natuurgebieden te gaan, verder weg van de stad. Een dergelijke ontwikkeling zou vooral voor de langere termijn het draagvlak voor natuur veilig kunnen stellen. Projecten als Connect Your Nature kunnen hieraan een bijdrage leveren. ♦

Figuur Effect van Connect Your Nature op draagvlak voor bescherming natuurgebieden en cultuurlandschap (deelnemers en controlegroep vergeleken)

Met een swingende rap in het landschap

foto Connexion

